

О.М. АЛИМОВ
академік АЕН України

Т.В. БАУЛІНА
канд. екон. наук,
м. Київ

ПАРАМЕТРИ ЕКОНОМІЧНОГО ЗРОСТАННЯ ЗА НАСЛІДКАМИ РЕАЛІЗАЦІЇ ПОЛІТИКИ ФОРМУВАННЯ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОГО КАПІТАЛУ В КОНТЕКСТІ МОДЕРНІЗАЦІЇ НАЦІОНАЛЬНОГО ГОСПОДАРСТВА

Актуальність. Слід зазначити, що визначним фактором ініціювання процесів економічного зростання є формування та нарощення інтелектуального потенціалу. При цьому, реалізація можливостей і резервів системного спрямування зумовлює суспільно-політичне перетворення сутності та змісту взаємозв'язків між елементами і підсистемами української економіки шляхом її інтелектуалізації й інформатизації. У зазначених процесах роль каталізатора та генератора цілеспрямованої трансформації національного господарства відіграє саме суб'єкт збагачення інноваційного потенціалу — інтелектуальна еліта країни. Отже, у цьому зв'язку значення інтелектуального чинника набуває загальносуспільного масштабу в разі втілення в життя національної ідеї у нерозривному зв'язку з комплексним обліком і прийняттям стратегічних рішень на всіх рівнях ієрархії державного управління, використанням технологій інформаційного менеджменту та промислового маркетингу.

Досвід розробок. На думку авторів статті, здійснення деталізації та наукового узагальнення вищезазначених проблем у контексті їх адаптації до систематизованого з'ясування складної, об'ємної і багатоаспектної проблематики вдосконалення управлінських та інформаційних структур для розроблення та реалізації дієвої державної політики формування інтелектуального капіталу національного господарства слід приділити більшій увазі. Базові положення теорії стратегічного управління модернізацією та формування у цьому контексті інтелектуального капіталу знайшли своє відображення у працях: О. М. Алімова, О. І. Амоші, С. І. Бандура, В. М. Геєця, Б. М. Андрушківа, В. В. Микитенко, О. Ф. Новікової, М. Х. Корецького, В. І. Чижової та інших [1–5]. Проте, віддаючи належне теоретичній і практичній цінності попередніх наукових здобутків, автор вважає, що існує нагальна потреба в проведенні системного дослідження елементів, що стосуються: а) пошуку резервів мобілізації ресурсів для формування інтелектуального капіталу; б) визначення закономірностей реалізації державної політики за визначеною траєкторією; в) розроблення технологій управління формуванням і використанням інтелектуального потенціалу та оцінювання-прогнозування доцільних обсягів витрат на його відновлення.

Мета статті. З огляду на зазначене метою статті є визначення параметрів макроекономічної динаміки за наслідками реалізації пропонованої політики формування інтелектуального капіталу національного господарства за пріоритетом — модернізація реального сектору економіки.

Основні результати. Оскільки розвиток національної економіки в умовах світової інтеграції головним чином залежить від ефективного управління інтелекту-

альним потенціалом та інноваційними процесами, оцінювання та прогнозування інтелектуального потенціалу має здійснюватись у взаємозв'язку із системою управління національним господарством.

З огляду на зазначене та результати прогнозно-аналітичної оцінки і моделювання процесів формування, нарощення та використання інтелектуального капіталу, наведені деталізовані авторами статті у наукових працях [6–8], дозволяють: а) побудувати ймовірний прогноз обсягів розвитку інтелектуального потенціалу із визначенням параметричних змін інноваційної здатності національного господарства; б) обчислити рівень технологічної конкурентоспроможності реального сектору економіки України; в) встановити його критеріальні значення та межі змін макроекономічних показників до 2030 року за наслідками реалізації державної політики формування інтелектуального капіталу.

Для побудови прогнозних модельних рішень, що розглядають ендогенні технологічні зміни в якості результату реалізації креативних проектів, вважаємо за доцільне спиратися на наступне положення: прогресивні технології та високотехнологічна продукція не є суспільним чи конкурентним товаром, а є суспільним результатом. Тому, використання в дослідженні ендогенної теорії зростання дозволяє на основі структурних характеристик технологічного способу виробництва обчислити прогноз загальноєкономічного зростання за умов прийняття управлінських рішень стосовно проведення тієї чи іншої економічної політики в галузях. А це, у свою чергу, впливає на вимоги до рівня освоєння інтелектуального потенціалу, забезпечує його накопичення, обумовлює проведення цілеспрямованих дій щодо стимулювання системи освіти і перепідготовки кадрів у реальному секторі економіки держави (рис. 1).

Використання моделей екзогенного зростання при прогнозуванні соціально-економічних процесів (див. формулу вигляду (1)) дозволяє: а) урахувати вплив інтелектуальних чинників і потенціалів системно-універсального функціонування на економічне зростання; б) обчислити сукупний капітал (у т. ч. й інтелектуальний) трисекторної виробничо-економічної системи за формулою (1); в) обчислити темп змін сукупного капіталу за рівнянням (2) (де $C(t)$ — агрегована функція споживання).

$$K = \eta \sum_{i=1}^{\infty} x_i = \eta \sum_{i=1}^A x_i \quad (1)$$

$$K(t) = Y(t) - C(t), \quad (2)$$

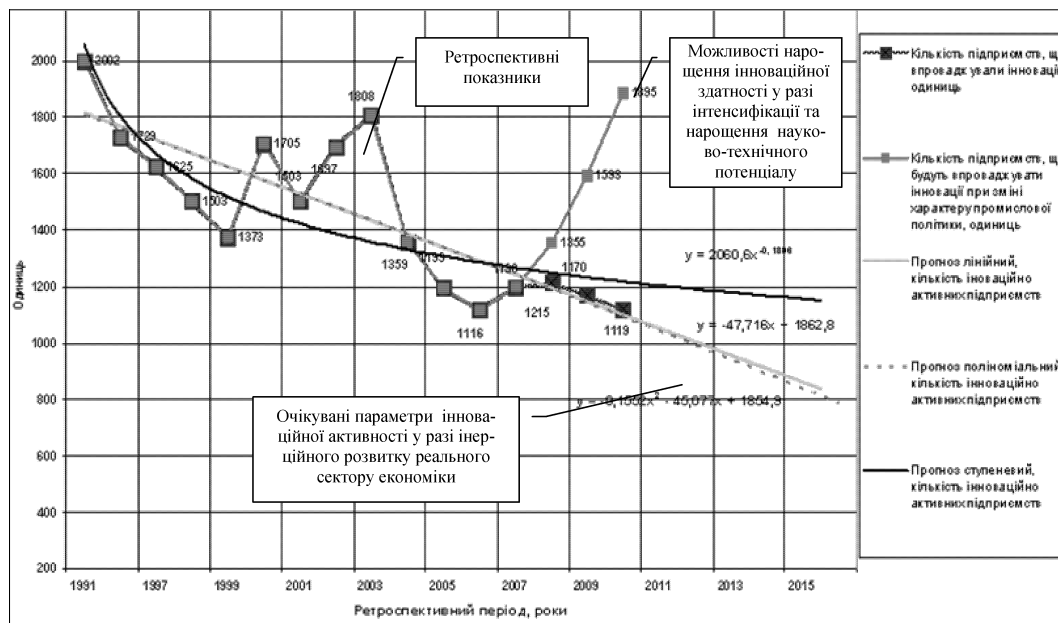

Рис. 1. Прогнозування параметрів інноваційної активності в реальному секторі економіки держави до 2015 р.

Зазначене дозволило констатувати: темпи економічного зростання в реальному секторі економіки прямо пропорційно залежать від величини інтелектуального потенціалу. А отже, збільшення кількості та якості науково-дослідних робіт у секторі галузевої науки є необхідною умовою економічного розвитку, оскільки забезпечує накопичення людського капіталу (акумулявання інтелектуального потенціалу й отримання ефекту синергії від поєднання усіх потенціалів системно-універсального функціонування). У відповідності з наведеним вище висновком зазначимо: економічна політика будь-якої держави становить складну комбінацію внутрішньо спрямованих та зовнішньо орієнтованих заходів, які, відображаючи діалектику частини і цілого, визначають сутнісні особливості освітньої галузі та практичних дій щодо підвищення вимог до неї у конкретний момент розвитку соціуму.

Тому необхідність підтримання і повне ініціювання процесів щодо організаційно-економічного забезпечення формування та нарощення інтелектуального потенціалу на задовільному рівні (а у подальшому його трансформації і трансляції) — вимога часу, яка не може бути анульованою, а також автоматично вирішеною, що вимагає додаткових зусиль і врахування конститутивних чинників для органічного використання та розвитку національного інтелектуального потенціалу (табл. 1).

Поряд із зазначеним слід зауважити, що використання таких показників, як ВВП та ВДВ для оцінювання і прогнозування розвитку інтелектуального потенціалу, не завжди адекватно відображає реальний стан в інноваційній та інтелектуальній сфері, не враховує впливу видів економічної діяльності та політичних факторів, структурних і технологічних параметрів на економічне зростання, кліматичних, географічних умов розміщення країни. Тому, вважаємо за доцільне надалі використовувати в науковому обігу показник ефективності інноваційних витрат (запропонованого автором у роботі [9]), що визначається як відношення інноваційних витрат до обсягу реалізованої продукції.

Розрахунки, подані у табл. 2, свідчать, що протягом 2001–2008 рр. ефективність інноваційних витрат у промисловому комплексі та на одного працюючого значно зменшилась (у 2008 р. порівняно із 2004 р. у 2,52 рази). Водночас, саме у промисловому виробництві станом на 01.01.2009 кількість працюючих зменшилась на 9,1 % (тобто 17,6 % із загальної кількості зайнятих в економіці), проте темпи зниження ефективності інноваційних витрат становлять щорічно 0,71.

Динамічне накопичення сутнісних проблем в системі освіти, підготовки та перепідготовки кадрів для реального сектору економіки об'єктивного і суб'єктивного характеру на тлі суспільно-історичних змін у виробничих відносинах (у відносинах власності) не забезпечили загальноекономічного прискорення. Зменшення вимог ефективності інноваційних процесів та рівня інноваційної здатності, креативності наукових розробок (що наведено авторами у табл. 3) в межах галузевої складової інтелектуального капіталу перестали бути лінійним процесом, що сприяє розвитку національних інноваційних систем (НІС), доцільним економічним і технологічним змінам. А, отже, можуть призвести до значного зниження до 2030 р. якісних результатів діяльності галузевої науки та, відповідно, її рейтингової оцінки.

Узагальнюючи наведені результати моделювання (з урахуванням наведених обчислень), автором побудовано сукупність адаптивних прогнозних модельних рішень для реалізації комплексних підходів до моделювання/прогнозування розвитку (нарощення) потенціалів системно-універсального функціонування, а саме для: обґрунтування прогнозу ймовірних значень кількості працівників, зайнятих науково-технічною та науковою діяльністю у реальному секторі економіки — формула вигляду (3):

$$y = 0,8417x^2 - 29,31x + 334,47 ; \quad (3)$$

2) розрахунку спрямованості та параметрів деструктивних змін у складі і кількості працівників управлінського апарату управління реальним сектором економіки — формула вигляду (4.4):

Таблиця 1

Прогнозування параметрів змін основних організаційно-економічних чинників розвитку інтелектуального потенціалу реального сектору української економіки до 2030 року (у порівняльних цінах 2008 року) *

Прогнозний період, рік	Основні макроекономічні параметри розвитку											
	Середньорічна кількість осіб, які отримують освіту, млн. осіб			Темпи зростання витраток на освіту в розрахунку на одну особу (до попереднього року), %			Витатки в цілому на освіту в розрахунку на одну особу, тис. грн.			Витатки зведеного бюджету на фінансування освіти (з урахуванням кредитів), млрд. грн.		
	у цілому в освіті	у професійно-технічних закладах	у вищих навчальних закладах	у цілому в освіті	у професійно-технічних закладах	у вищих навчальних закладах	у цілому в освіті	у професійно-технічних закладах	у вищих навчальних закладах	у цілому в закладах освіти	у професійно-технічних закладах	у вищих навчальних закладах
2010	8,3	0,4	2,3	9,2	5,8	7,1	5,0	6,5	6,3	47,1	2,7	14,6
2011	8,3	0,4	2,3	9,1	5,2	7,2	5,5	7,0	7,0	50,2	2,7	15,0
2012	8,2	0,4	2,2	9,0	4,6	7,3	6,0	7,5	7,5	55,2	2,7	16,0
2013	8,1	0,3	2,2	8,9	4,0	7,5	6,5	8,0	8,0	60,4	2,8	17,0
2014	7,9	0,3	2,1	8,5	3,2	7,8	7,0	8,5	8,8	63,8	2,8	18,0
2015	7,8	0,3	2,0	8,3	2,0	8,0	7,5	9,9	9,5	65,5	2,8	18,5
2016	7,7	0,3	1,9	8,3	3,9	8,5	8,1	10,7	10,1	69,7	2,8	19,1
2017	7,6	0,2	1,8	8,4	3,3	8,8	8,6	11,5	10,9	74,1	2,8	19,7
2018	7,6	0,2	1,7	8,3	2,9	9,2	9,2	12,2	11,7	79,0	3,0	20,4
2019	7,6	0,3	1,7	8,3	3,9	9,4	9,8	13,1	12,5	84,3	3,4	21,1
2020	7,6	0,3	1,7	8,3	3,8	9,5	10,5	14,1	13,4	90,1	4,1	22,2
2025	7,2	0,4	1,3	7,0	3,8	11,1	13,0	17,5	10,5	101,8	3,1	25,5
2030	6,8	0,3	0,9	6,0	3,7	12,4	15,7	21,2	13,1	115,1	3,1	29,1

* Розраховано автором за даними статичного звіту [10]

Таблиця 2

Параметричні показники ефективності використання інтелектуального потенціалу у реальному секторі економіки України (у цінах 2008 року) **

Ретроспективний період, рік	Основні параметри ефективності використання інтелектуального потенціалу за фактором інноваційної здатності економіки				
	Обсяг випуску промислової продукції млн. грн. (v)	Інвестицій в основний капітал промислового виробництва, млн. грн. (i)	Середньорічна кількість найманих працівників, тис. осіб (s)	Фінансування наукових і науково-технічних робіт, тис. грн. (f)	Ефективність інноваційних витрат у реальному секторі економіки $(e_i = \frac{f}{v} \cdot 100\%)$
2004	400757,1	58385	3941,2	8805523	2,20
2005	468562,6	62168	3913,3	9158010	1,95
2006	551729,0	72548	3851,8	8362382	1,52
2007	717076,7	87182	3690,0	8332209	1,16
2008	916618,3	76618	3698,5	8024800	0,88

** Розраховано автором за даними [10–12]

$$y = -0,6001x^2 + 39,879x + 279,53 \quad (4)$$

Їх трансформація дозволила встановити: а) відповідність активності носіїв інтелектуального потенціалу економіки вимогам до усвідомлення необхідності елімінування ентропії; б) адекватність прийняття рішень процесам, що поступово набувають патологічного характеру;

3) прогнозування невідповідності функціонального забезпечення діапазону контролю управлінського апарату (за формулою В. Грейкунаса оптимальним діапазоном контролю в системі управління реальним сектором економіки є 18 підлеглих працівників у одного керівника) за формулою вигляду (5):

$$y = 0,0033x^2 + 0,2036x + 1,4777 \quad (5)$$

Розрахунки дозволяють отримати критеріальні значення відповідності управлінського функціоналу вимогам стратегічного управління, за якими можна констатувати: функціональне недонавантаження управлінського апарату в 6,5 рази менше, ніж прийнято за оптималь-

Таблиця 3

Рейтинг технологічної та інноваційної здатності результатів наукових розробок галузевої науки у порівнянні зі 147 країнами світу (регресійний прогноз за інформаційною базою даних на 01.09.2008)***

Ретроспективний період, рік	Показники-індикатори ранжування реального сектору економіки України за фактором «галузева наука»					
	Кількість			Місце галузевих розробок за		
	працівників, які провадять науково-технічну діяльність у реальному секторі економіки, тис. осіб	виконаних наукових розробок, тис. розробок	опублікованих наукових праць, тис. робіт	загальною кількістю цитувань за даними ISI	рейтингом країни за індексом цитування на 1 статтю, опубліковану в наукових виданнях	рейтингом країни за індексом цитування на 1 статтю за напрямом досліджень «економіка та бізнес»
2004	104,8	63,5	219,9	49	137	83
2005	106,6	67,3	231,4	47	135	91
2006	105,5	63,9	241,9	43	134	81
2007	100,2	58,7	254,3	41	132	77
2008	96,8	62,7	277,9	42	133	78
Регресійний прогноз показників-індикаторів з урахуванням вагомості взаємовпливу між параметрами						
2010	93,8	58,9	259,1	43	133	80
2015	78,9	51,4	282,4	41	132	76
2020	65,0	45,8	290,2	41	132	77
2025	51,9	39,9	296,1	41	132	76
2030	38,3	32,8	304,3	40	131	75
R	0,9	-0,8	-0,9	0,9	0,8	0,7
R ²	0,9	0,7	0,8	0,9	0,6	0,5

де R – коефіцієнт кореляції між ключовими факторами, R² – коефіцієнт детермінації ймовірності досягнення прогнозних параметрів.

***Розраховано за даними Essential Science Indicators [13]

ну норму для провадження організаційно-економічної діяльності;

4) моделювання наслідків реалізації інерційного сценарію розвитку подій, коли показник кількості підлеглих розраховуємо за формулою вигляду (6). А зміни нормативу кількості наукових працівників у галузевому сегменті науки на 100 робітників за (7):

$$y = -4,5168Ln(x) + 17,382 \quad (6)$$

$$y = 5,9058e^{-0,0784x} \quad (7)$$

5) здійснення розрахунків та побудови прогнозу невідповідності діапазону інноваційної здатності персоналу, який працює в реальному секторі економіки, обчислюємо за формулою вигляду (8):

$$y = -0,0002x^2 + 0,1624x + 1,0664 \quad (8)$$

З огляду на отримані результати комплексного моделювання можна відзначити наступне: якщо в науковому сегменті реального сектору економіки не викристалізуються інтелектуально добірні елементи або якщо вони будуть число формальними, «не якісними», то промислове виробництво не може оволодіти потенціалами системно-універсального функціонування та реалізувати інноваційну модель розвитку. У розроблених прогнозах макроекономічних показників враховано ендогенноспрямовані зміни. Результуючою є модель, що використовує мінімальну кількість вхідних даних — тобто її абстрактний опис здійснено за рівнянням (9), що визначає внутрішню взаємодію та зовнішні зв'язки між елементами рішення.

Отже, є можливість пролонгувати дані на середньостроковий і довгостроковий періоди, а для прогнозу цільових показників використати модель у вигляді формули (10).

$$\ln Y = 3265,241 + 0,262 \ln X_1 + 0,338 \ln X_2 - 0,292 \ln X_3 + \epsilon \quad (9)$$

$$\ln Y = 5395925,555 + 0,097 \ln X_1 - 0,278 \ln X_2 - 0,673 \ln X_3 + \epsilon, \quad (10)$$

де: Y — обсяг випуску промислової продукції; X_1 — обсяг інвестицій в основний капітал економіки; X_2 — середньорічна кількість найманих працівників у промисловості; X_3 — значення ефективності інноваційних витрат у промисловості; ϵ — стохастична складова.

Враховуючи базові положення теорії еволюціонетики, обчислені в межах даного дослідження параметри економічного зростання, особливості визначеної моделі НІС можна підсумувати, що основою для загальноекономічного прискорення в Україні виступають наступні конститутивно-ключові фактори: 1) природа та характер НТП; система освіти; 2) спрямованість модернізації української економіки; 3) обсяг інноваційних витрат і витрати на розвиток фундаментальних досліджень; 4) масштаби розвиненості інтелектуального потенціалу нації.

Приведені результати регресійного аналізу з використанням методу логічного проектування (пропонованого у роботі [14]) та методики добору релевантної інформаційної бази, дозволяють сформулювати такі припущення:

1) найбільш тісною є залежність між обсягами витрат на освіту та науку і кількістю прогресивних технологій, упроваджених інновацій. Тому збільшення витрат на форсований розвиток науково-технологічної сфери розглядаємо як пріоритетний ресурс трансформації української економіки;

2) інвестиції в основний капітал національного господарства та видатки на фундаментальні дослідження проявляють вагому, але помірну залежність. Однак, вагомість зазначених чинників щодо нарощування інноваційного потенціалу суспільства зростатиме у геомет-

ричній прогресії при оновленні та поширенні внутрішнього ринку ноу-хау, технологій і новацій;

3) соціально-економічний ефект та віддача від нарощення темпів економічного зростання спостерігатиметься лише з 2011 р.

Таким чином, слід зауважити, що запровадження системи перспективного передбачення нарощування стратегічного потенціалу в разі нагромадження інтелектуального й інноваційного потенціалів дозволяє отримати цілісне бачення економічної динаміки, здійснити позиціонування ролі та місця нашої держави у світовому співтоваристві. З огляду на проведені розрахунки можна їх систематизувати у табл. 4.

Таблиця 4

Параметри розвитку стратегічного потенціалу до 2030 р. у разі реалізації інтегрованої концепції формування інтелектуального капіталу*

Групування потенціалів національного господарства за ознаками		Прогнозний період, роки				
Групи стратегічного потенціалу	Потенціали II-го порядку	2010	2015	2020	2025	2030
факторні потенціали	економічний	65,41	72,00	78,07	84,27	85,56
	екологічний	35,35	34,88	44,27	56,44	60,00
	соціальний	43,55	51,18	67,57	80,46	88,96
	політичний	32,09	34,40	50,21	73,73	72,53
	інноваційно-інвестиційний	19,00	18,00	30,53	55,85	63,41
	Сума значень	195,40	210,50	270,70	350,80	370,50
потенціали системно-універсального спрямування	організаційний	58,45	63,77	70,75	77,69	78,88
	управлінський	71,77	77,04	79,58	82,76	83,60
	науковий	34,93	34,09	32,58	33,07	36,84
	трудоий	46,38	45,65	45,03	44,44	44,32
	інтелектуальний	39,76	42,98	44,76	49,56	54,37
	Сума значень	249,29	259,53	266,70	287,52	292,01
Стратегічний потенціал національного господарства		644,69	837,03	857,40	958,32	982,51
Назва стадії життєвого циклу стратегічного потенціалу економіки та її сутність		Стадія нагромадження			Інформаційний етап розвитку	

* Агреговані показники-індикатори стратегічного потенціалу та його компонент розраховано за даними [10–12] з використанням методик, пропонованих авторами дослідження у роботах [15, 16] із адаптацією прогнозних моделей.

Як видно з даних табл. 4, отриманої за результатами прогнозу напрямів пріоритетного розвитку реального сектору економіки, розраховані кількісні значення потужності складових стратегічного потенціалу дозволяють встановити оптимальну траєкторію його розвитку. Це свідчить про те, що:

— до 01.01.2015 слід сконцентрувати зусилля для всебічного розширення, поглиблення й інтенсифікації процесу вироблення, нагромадження, трансформації, трансляції, поширення та практичного використання стратегічного потенціалу промисловості;

— порогове значення потенціалів системно-універсального спрямування (у 2015 р. = 259,53) та стратегічного потенціалу в цілому (у 2015 р. = 958,32) підтверджує ймовірність переходу виробничо-економічної системи на траєкторію загальноекономічного прискорення (критеріальне значення інтелектуального потенціалу — понад 40,55 та стратегічного — понад 950, 00 є ознакою переломного моменту і переходу національного господарства до інформаційного рівня розвитку);

— релевантними і доцільними для використання є визначені автором у дослідженні порогові межі змін аг-

регованих показників-індикаторів потенціалів, згрупованих за ознаками на рівні:

- а) сировинно-ресурсні — 100–400;
- б) макропотенціали — 100–300;
- в) факторні — 100–400;
- г) системно-універсального функціонування — 100–400.

Крім того, осмислення природи процесів формування та нарощення потенціалів системно-універсального функціонування в Україні у контексті розвитку її геополітичних і міжнародних економічних зв'язків (як у теоретичному, так і прикладному аспектах) вважаємо за необхідне розглядати в наступних площинах: як реставрацію фрагменту і відновлення в державі знаннєвої культури; як світоглядно-методологічне обґрунтування та реалізацію концептуальних засад розв'язання проблематики щодо побудови в Україні економіки інформаційного типу.

Висновки. Певним чином підсумовуючи вищеведені викладки зазначимо, що відповідь на низку питань стосовно розвитку інформаційних та інтелектуальних чинників економічного зростання в сучасному світі вимагає подальшої розробки методології формування, нарощення і використання інтелектуального капіталу національного господарства, а також проведення досліджень соціально-економічних, еколого- та енергоекономічних процесів, що відбуваються в національному господарстві. Вони пов'язані не лише з визнанням провідної ролі інформаційної, інтелектуальної та духовної сфер у розвитку економічної системи держави, а й у конструктивному підході до спрямування, консолідації, коригування, впорядкування інформаційних зв'язків і потоків, що теж вимагає певних світоглядних змін у трансформації суспільних наук у напрямі посилення національної домінанти для реалізації національних економічних інтересів.

Література

1. Алимов О. М. Стратегічний потенціал — сукупні можливості національної економіки по досягненню цілей збалансованого розвитку / Микитенко В. В., Алимов О. М. // Продуктивні сили України. науково-теоретичний економічний журнал. — К. : РВПС України НАН України, 2006. — № 1. — С. 135–151.
2. Амоша О. І. Інноваційний шлях розвитку України: проблеми та рішення [Текст] / О. І. Амоша // Економіст. — 2005. — № 6. — С. 28–32.
3. Бандур С. І. Трудоресурсна безпека України в контексті глобалізації світової економіки: наук. видання / С. І. Бандур, О. І. Цимбал. — К. : РВПС України НАН України, 2007. — 68 с.
4. Данилишин Б. М. Формування цілісної національної господарської системи: соціолого-економічні аспекти / Данилишин Б. М., Пилипів В. В. // Вісник НАН України. — 2008. — № 7. — С. 3–11.
5. Микитенко В. В. Макроекономічні моделі розвитку інтелектуального потенціалу промислового виробництва: критерії, оцінка та прогноз / Микитенко В. В. // Збірник наукових праць. Проблеми ефективного використання та професійно-технічної підготовки кадрів промислового сектора економіки України, 2008. — С. 60–76.
6. Алимов О. М. Просторово-часовий ресурс трансформації української економіки / Микитенко В. В., Алимов О. М. // Продуктивні сили України: науково-теоретичний економічний журнал — К. : РВПС України НАН України, 2009. — № 2 (006). — С. 5–20.
7. Бауліна Т. В. Інтелектуальний капітал як катализатор інвестиційної привабливості підприємств (Текст) / Т. В. Бауліна // Інвестиції: практика та досвід ((наук.-пр. ж-л / гол. ред. Б. М. Данилишин). — К. : РВПС України НАН України, 2008. — №4. — С. 4–7.
8. Бауліна Т. В. Інтелектуальний капітал: реалії та перспективи (Текст) / Т. В. Бауліна // Продуктивні сили і регіональна економіка (зб. наук. пр.). — К. : РВПС України НАН України, 2009. — С. 81–90.
9. Микитенко В. В. Стратегічний ресурс соціально-економічної трансформації промислового виробництва / Микитенко В. В., Микитенко Д. О. // Міжнародний науково-технічний журнал. Бізнес навігатор, 2009. — Херсон. : Ред.-вид. центр МУБіП. — № 1 (16). — С. 43–50.
10. Потенціал України та його реалізація /Спільний звіт Міністерства економіки України, Міністерства фінансів України та Національного банку України «Розбудова спроможності до аналізу соціально-економічних результатів і потенціалу в Україні». — К. : МЦПД, 2009. — 110 с.
11. <http://www.ukrstat.gov.ua>.
12. Статистичний збірник «Промисловість України у 2001–2007 рр.» / Державний комітет статистики України за ред. Л. М. Овденко. — К., 2008. — 356 с.
13. ISI Essential Science Indicators <http://esi.essentialknowledge.com>.
14. Данилишин Б. М. Макросистемна еволюція української економіки: монографія. / Б. М. Данилишин, В. В. Микитенко. — У 2 т. — Т. 2. — К. : РВПС України НАН України, ЗАТ «Нічлава», 2008. — 210 с.
15. Бауліна Т. В. Прогнозно-аналітична оцінка обсягів і напрямів локалізації зусиль для надійності функціонування національної економіки [Текст] // Т. В. Бауліна / Проблеми соціально-економічного розвитку регіонів в контексті сучасних процесів міжнародної інтеграції. Зб. наук. пр. — Херсон, ХНТУ МОН України, ПП Вишемирський, 2009. — С. 22–29.
16. Бауліна Т. В. Побудова прогнозу параметрів економічного зростання та масштабів розвитку інтелектуального потенціалу [Текст] / Т. В. Бауліна // «Україна — Чехія — Польща — ЄС: сучасний стан та перспективи». Збірник матеріалів міжнародної науково-практичної конференції (Випуск 6). — Херсон — Прага — Вроцлав: ПП Вишемирський, 2009. — С. 7–16.